

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо особливостей призначення на посаду судді в умовах воєнного стану (реєстр. № 9439 від 29 червня 2023 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 29 червня 2023 року Комітет з питань правової політики розглянув на своїх засіданнях 14 вересня 2023 року (протокол № 139) та 01 травня 2024 року (протокол № 159) проект Закону про внесення змін до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо особливостей призначення на посаду судді в умовах воєнного стану (реєстр. № 9439 від 29 червня 2023 року), поданий народним депутатом України Масловим Д.В. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту його метою є належна перевірка осіб, які претендують бути призначеними на посаду судді та подання про призначення яких внесено Вищою радою правосуддя Президенту України, на предмет вчинення ними дій, які можуть загрожувати національній безпеці України чи завдати шкоди національним інтересам в умовах воєнного стану і річного післявоєнного періоду.

Для досягнення зазначеної мети авторами Законопроекту пропонується внести зміни до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та до Розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Вищу раду правосуддя». Зокрема, передбачити, що тимчасово, протягом строку дії воєнного стану та протягом одного року з дня його припинення чи скасування Президент України може повернути подання про призначення судді на посаду до Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) для повторного розгляду у разі отримання від Служби безпеки України (далі – СБУ), Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ) стосовно особи, щодо якої внесено подання, інформації, яка свідчить про вчинення такою особою дій, які можуть загрожувати національній безпеці України чи завдати шкоди національним інтересам. У такому випадку ВРП повторно розглядає питання внесення Президентом України подання про призначення особи на посаду судді.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Відповідно до частин першої, другої статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди; делегування функцій судів, а

також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Правосуддя здійснюють судді; у визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних. На посаду судді може бути призначений громадянин України, який, зокрема, є компетентним та добросовісним. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді. Призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом. Призначення на посаду судді здійснюється за конкурсом, крім випадків, визначених законом (частини перша, третя статті 127; частини перша, друга статті 128 Основного Закону України).

Пунктом 1 частини першої статті 131 Конституції України передбачено, що в Україні діє Вища рада правосуддя, яка, зокрема, вносить подання про призначення судді на посаду.

Статтями 80 та 81 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено порядок призначення на посаду судді, судді апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду або Верховного Суду за спеціальною процедурою.

Згідно з пунктом 14 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються судоустрій та статус суддів.

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Основного Закону України).

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України у своєму висновку висловило низку зауважень до Законопроекту. Зокрема, звернуло увагу на те, що надання Президенту України права (хоча й тимчасового) не призначати певних суддів на посаду, а повертати до ВРП подання про їх призначення може тлумачитися як втручання в процедуру призначення суддів та розцінюватися як порушення принципів незалежності суддів та судової влади в цілому. Крім того, Управління зазначає, що сам факт отримання СБУ та (або) НАБУ інформації про вчинення кандидатом на посаду судді протиправних дій, які підпадають під ознаки того чи іншого кримінального правопорушення, не може вважатись достатньою підставою для прийняття Президентом України рішення, яким особі фактично відмовляється у призначенні її на посаду судді, оскільки наявність згаданої вище «інформації» не є беззаперечним доказом вини особи у вчиненні якогось протиправного діяння.

Дослідницька служба Верховної Ради України надала пропозиції до Законопроекту та зазначила, що він не узгоджується із вимогами статей 126, 128 Конституції України.

Верховний Суд висловив деякі зауваження до Законопроекту та пропонує його доопрацювати.

Вища рада правосуддя та Служба безпеки України висловили деякі зауваження до Законопроекту та в цілому підтримують його прийняття.

Державна судова адміністрація України повідомила про відсутність пропозицій та зауважень до Законопроекту.

Рада суддів України підтримує прийняття Законопроекту.

Офіс Президента України зазначає, що визначення законодавцем тимчасової можливості для Президента України повернути до ВРП подання про призначення особи на посаду судді у виняткових випадках не порушуватиме суті конституційних повноважень Президента України та ВРП, а також відповідатиме європейським принципам та стандартам призначення на посаду судді, артикульованим у висновках Венеціанської Комісії.

Міністерство юстиції України висловило низку зауважень до Законопроекту, зокрема, щодо невідповідності його положень статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практиці Європейського суду з прав людини, порушення вимог нормопроектувальної техніки.

Національне антикорупційне бюро України не заперечує проти прийняття Законопроекту у разі врахування висловлених зауважень.

Національна асоціація адвокатів України вважає прийняття Законопроекту необґрунтованим у зв'язку його неконституційністю.

Члени Комітету вважають, що під час підготовки до другого читання цього Законопроекту є необхідність у застосуванні положення частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, зокрема щодо врегулювання порядку взаємодії між Президентом України, Службою безпеки України, Національним антикорупційним бюро України та Вищою радою правосуддя в частині отримання інформації щодо кандидата на посаду судді, яка може свідчити про вчинення ним дій, що можуть загрожувати національній безпеці України чи завдати шкоди національним інтересам; здійснення перевірки такої інформації до внесення Вищою радою правосуддя Президенту України відповідного подання про призначення особи на посаду судді; уточнення критеріїв, обсягу та змісту такої інформації; тимчасового надання Вищій раді правосуддя повноваження відкликати подання про призначення судді на посаду в разі отримання Вищою радою правосуддя такої інформації, для його повторного розгляду.

Врахувавши вищевикладене, відповідно до статей 93, 111, 114, 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного одинадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо особливостей призначення на посаду судді в умовах воєнного стану (реєстр. № 9439 від 29 червня 2023 року), поданий народним депутатом України Масловим Д.В. та іншими народними депутатами України, і за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України на пленарному засіданні під час розгляду зазначеного Законопроекту про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень,

усунення помилок та/або суперечностей у його тексті, інших структурних частин Законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову Комітету Маслова Д.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

